

УДК: 65.015:37.022

ТАЪЛИМНИ БОШҚАРИШДА ЗАМОНАВИЙ ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ

**Батирова Ф.К. – ўқитувчи,
Ахмедов А.К.- ассистент,
Тошкент ирригация ва мелиорация институти**

Аннотация

Ушбу мақолада инновацион таълим технологиялари ва уларнинг педагогик асослари ўрганилиб, ўқув жараёнида замонавий-интерфаол ўқитиш усулларидан самарали фойдаланиш йўллари тадқиқ этилган. Шунингдек, олий таълим муассасаларида таҳсил олаётган талабалар билимларини мустақамлашда қўлланиладиган инновацион технологияларнинг самарали қўллаш услублари таҳлил қилинган.

Таълим жараёнининг самарадорлигини ошириш таълим олувчиларнинг мустақам назарий билим, кўникма ва малакаларини шакллантириш, уларни касбий маҳоратга айланишини таъминлаш мақсадида, ўқитиш жараёнида янги педагогик технологиялардан самарали фойдаланиш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилди.

Abstract

This paper analyzed by the effective application of innovative pedagogic technologies used to strengthen students' knowledge of students in higher educational institutions. And their importances in the formation of practical skills of students are investigated in the learning process.

Аннотация

В данной статье описывается исследование инновационных образовательных технологий и педагогических принципов, эффективное использование современных интерактивных методов обучения в учебном процессе. Проанализированы эффективные методы инновационных технологий в укреплении знаний студентов, обучающихся в высших учебных заведениях.

Формирование устойчивых теоретических знаний, профессиональных навыков повышает эффективность образовательного процесса, с этой целью разработаны предложения и рекомендации по новым педагогическим технологиям в учебном процессе.

КИРИШ. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”га асосан олий ўқув юрталари ва касб-хунар таълимини бош қариш давлат сиёсатининг устувор йўналишидир. Олий таълим муассасалари ва касб-хунар таълимининг ривожланиши уларнинг мақсад ҳамда вазифаларини тобора бир-бирига яқинлаштириб, уларни бирлаштирмоқда.

Олий ва касб-хунар таълимини бошқаришда замонавий инновацион технологияларни жорий этиш, баркамол авлодни ўқитиш ва тарбиялашда ягона давлат сиёсатини амалга ошириш ўз самарасини бермоқда [1].

“Таълим жараёнини ихтиёрий қуриш ва амалга оширишдан, унинг ҳар бир қисм ва босқичларини изчил асосланган, яқуний натижани ҳаққоний ташхислашга йўналтирилган” га ўтиш учун асос зарур [2].

Бу барча давлат ва жамоат ташкилотларининг вазифаси энг аввало, узлуксиз таълим тизими муассасалари фаолияти мазмунини тубдан, қайтадан кўриб чиқишни тақозо этадиган мураккаб жараёнدير. Ижтимоий амалиёт, жамоатчилик тарбияси, таълим ва тарбиянинг аниқ мақсадга қаратилганлиги эркин шахсни шакллантиришнинг асосини ташкил этади. Таълим жараёнини модернизациялаш ҳамда моддий техника базасини яхшилаш, жамиятнинг маънавий янгилаш биринчи навбатда, ёш авлод аъналарини инсонпарварлик ва демократик қадриятларни сингдириш орқали таъминланади. Буларнинг барчаси ёш кадрларни тайёрлаш ва ривожлантиришда алоҳида аҳамиятга эга.

Шу ўринда машҳур маркетинг Д. Шонессининг “...

китоблар ҳеч қачон тажриба ўрнини боса олмайди” деган фикрига қўшилиш мумкин. Маҳоратли ошпаз ошпазлик тўғрисида китоб ёзиши мумкин, уни тайёрлаш йўлига амал қилиб, худди шундай чиқишини кутмаслик керак, чунки унинг маҳорати билан таққослаб бўлмайди – берилган қонидани ишлатиб муҳим кўникма ва малакалар эга бўлиш мумкин эмас, улар фақат амалиётда эгалланади ва “қўлланиладиган донишмандлик” деб аталувчи донишмандлик билан мустақамланади, яъни вазият билан мувофиқликдаги донишмандликдир” [3].

МУЛОҲАЗА ВА МУҲОКАМА. Ҳозирги глобаллашув жараёнларида таълимга инновацион ёндашувнинг ижтимоий-педагогик зарурияти қуйидагилар билан ўлчанади:

1. Фан-техника тараққиёти ва ижтимоий-иқтисодий янгиланиш узлуксиз таълим тизими, хусусан, олий таълим муассасаларидаги ўқув жараёнини илғор хорижий тажрибаларни ўрганиш, таълимдаги инновацион ёндашувлар ва ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда такомиллаштириш;

2. Талаба-ёшлардаги маълумотлилик даражаси, интеллектуал салоҳият, ижтимоий фаоллик, ижодкорлик кўникмаларини ривожлантиришга хизмат қилувчи шахсга йўналтирилган ўқитишнинг самарали ташкилий шакллари, технологияларини яратиш ва амалиётга татбиқ этиш;

3. Педагогик инновацияларни ўзлаштириш ва уни татбиқ этишга нисбатан ўқитувчининг касбий-инновацион компетентлигини ривожлантириш зарурати.

Дарҳақиқат, таълимга инновацион (инглизча innovation - янгилик киритиш) ёндашув ғояси таълим мазмуни ва натижаларининг шахсга йўналганлиги, таълим мазмуни,

шакл, метод ва воситаларини фан ва техниканинг сўнгги ютуқлари, илғор тажрибалар, замонавий методикалар билан уйғунлаштиришга қаратилганлиги билан анъанавий ёндашувдан фарқ қилади [4].

Бунинг учун, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги барча университетларни, касб-ҳунар коллежларини, лицейларини, билим юртларини бошқариш ва ривожлантириш белгиланган тартибда юридик ва жисмоний шахсларнинг, шу жумладан чет эллик шахсларни ихтиёрий бадаллари ҳисобидан ташкил этилиши мумкин бўлган ҳамда халқаро стандартлар асосида таълимни ташкил этиш, бошқариш ва мос равишда ўқув режалари ва дастурларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш талаб этилади.

Олий таълим муассасалари ва касб-ҳунар таълимига оид ишларни бошқариш қуйидан юқоригача олдиндан режалаштирилиб, таълимнинг барча соҳаларидаги иш жараёни билан уйғунлашиб, барча ўқув-тарбия муассасаларининг иш мазмуни белгиланади. Бошқариш жараёнида турли инновацион усуллардан кенг фойдаланилади. Ўқув-тарбия жараёнида инновацион технологиянинг тўғри жорий этилиши ўқитувчининг бу жараёнда асосий ташкилотчи ёки маслаҳатчи сифатида фаолият юритишига олиб келади. Бу эса талабалардан кўпроқ мустақилликни, ижодий ва иродавий сифатларини шаклланишини, ўтказилган машғулотлар эса ёшларнинг муҳим ҳаётий ютуқ ва муаммоларига ўз муносабатларини билдиришга имкон яратиб, уларнинг мустақил фикрлашларини талаб этади.

Ҳозирги вақтда “педагогик технология таълим беришнинг техник воситалари ёки компьютердан фойдаланиш соҳасидаги тадқиқотлардек қаралмай, балки бу таълимий самарадорликни оширувчи омилларни таҳлил қилиш йўли орқали, йўл ва материалларни тузиш ҳамда қўллаш, шунингдек қўлланилаётган усулларни баҳолаш орқали таълим жараёни тамойилларини аниқлаш ва энг мақбул йўллари ишлаб чиқиш мақсадидаги тадқиқотдир”[5].

Ҳозирги даврда содир бўлаётган инновацион жараёнларда таълим тизими олдидаги муаммоларни ҳал этиш учун янги ахборотни ўзлаштирган, бу ахборотларни ўзлари томонидан баҳолашга қодир, зарур қарорлар қабул қилувчи, мустақил ва эркин фикрлайдиган шахслар керак. Бу борада касб-ҳунар таълимида инновацион технологияларнинг бошқариш жараёнидаги ўрни ва аҳамияти бекиёсдир.

Инновацион технологиялар педагогик жараён, ҳамда ўқитувчи ва талаба ўртасидаги ижодий фаолиятига янгилик, ўзгаришлар киритиш бўлиб, уни амалга оширишда асосан интерфаол усуллардан фойдаланилади, чунки таълимда бошқарув ролини ўқитувчи бажаради.

Интерфаол таълим технологияларини амалга ошириш қуйидаги шаклларда амалга оширилади: индивидуал, жуфтлик, гуруҳ ва жамоа билан ишлаш[6].

Ўқитувчи таълим жараёнида интерфаол таълим технологиялари ёрдамида талабаларнинг қобилиятларини ривожлантириш, ўз-ўзини назорат қилиш ва бошқариш, самарали суҳбат олиб бориш, тенгдошлари билан ишлаш, уларнинг фикрларини тинглаш ва тушуниш, мустақил, ижодий, танқидий фикрлаш, муқобил таклифларни илгари суриш, фикр-мулоҳазаларини эркин баён қилиш, ўз нуқтаи назарларини ҳимоя қилиш, муаммонинг ечимини топишга интилиш, мураккаб вазиятлардан чиқа олиш каби сифатларни шакллантиришга эришиш мумкин. Энг муҳими, интерфаол таълим технологияларини қўллаш орқали ўқитувчи талабаларнинг таълим-тарбия жараёнидаги аниқ мақсадга эришиш йўлида ўзаро ҳамкорликка

асосланган ҳаракатларини ташкил этади. Шунингдек, талабаларни муайян билимлар соҳасини эгаллашга йўналтириш, бошқариш, назорат ва таҳлил қилиш орқали уларнинг билим ва кўникмаларини холис баҳолаш имконини беради. Шу боис интерфаол таълим технологияларидан ўқитиш жараёнида қўллаш натижасида:

- талабаларда билимларни ўзлаштиришга бўлган қизиқишни уйғотади;

- таълим жараёнининг ҳар бир иштирокчисини рағбатлантиради;

- ҳар бир талабанинг руҳиятига ижобий таъсир кўрсатади;

- ўқув материалининг самарали ўзлаштирилиши учун қулай шароит яратади;

- талабаларга кўп томонлама таъсир кўрсатади;

- талабаларда ўрганилаётган мавзулар бўйича фикр ҳамда муносабатни уйғотади;

- талабаларда ҳаётий зарур кўникма, малакаларни шакллантиради;

- талабаларнинг хулқ-атворини ижобий томонга ўзгартирилишини таъминлайди.

МЕТОДОЛОГИЯ. Ҳозирги кунда интерфаол таълим технологияларидан оммавийлари қуйидагилар саналади: интерфаол методлар (“Кейс-стади”, “Блиц-сўров”, “Моделлаштириш”, “Ижодий иш”, “Муносабат”, “Режа”, “Суҳбат”, “Мусобақа-беллашув” ва б.); стратегиялар (“Ақлий ҳужум”, “Бумеранг”, “Галерея”, “Зиг-заг”, “Зинама-зина”, “Музёра”, “Ротация”, “Т-жадвал” ва ҳ.к.); график организерлар (“Балиқ скелети”, “БББ”, “Концептуал жадвал”, “Венн диаграммаси”, “Нилуфар гули”, “Инсерт”, “Кластер”, “Нима учун?”, “Қандай?”) ва бошқалар.

Биз юқорида педагогик жараёнларнинг амал қилиниши шарт бўлган уч турдаги методологик асоси ҳақида қисқача тўхталдик. Ўқув жараёнида ҳар бир ўқитувчи (педагог, тьютор), ушбу уч методик асоснинг барчасига бирдай амал қилиши шарт. Шундагина улар кутилган натижани бериши мумкин.

Юқоридаги ҳар бир методика учун умумий хусусиятга эга бўлган ўзига хос томонларини ўзаро боғлиқликда таҳлил қиламиз. Бунда интерфаол усуллардан бири - “Мусобақа-беллашув” методини бошқа услублар билан боғлаб машғулотларни ташкил этишнинг назарий ва амалий аҳамиятини мисоллар орқали ифодалаймиз. “Мусобақа-беллашув”усули ёрдамида дарсларни ташкил этиш кўп йиллардан бери таълимда кенг қўлланилиб келинади. Бу усул талабаларнинг қизиқишини ва фаоллигини оширади, унга тайёргарлик кўриш учун талабалар олдиндан огоҳлантирилади ва мавзу эълон қилинади. Талабалар гуруҳи икки кичик гуруҳчаларга бўлинади, уларнинг ҳар бири мавзу бўйича саволлар тайёрлаб келиши лозим. Семинар бошида талабалар мусобақа шартлари билан таништирилади. Бунда фақат жавоблар учун эмас, балки саволларни тўғри ва аниқлиги учун, қўшимча ва тузатишлар учун ҳам маълум баллар белгиланади. Гуруҳ талабаларининг барчаси фаол қатнашишлари учун эса минус баллар ҳам кўрсатилиши мумкин, масалан, -3 дан +3 гача нотўғри жавоблар ва саволлар учун балларни айириш усули ишлатилиши мумкин. Мусобақа давомида тўпланган баллар ёзиб борилиши ёки “саватчага” йиғилиши мумкин. Семинар охирида ғолиб гуруҳ қатнашчилари қўшимча баллар билан рағбатланиши мумкин. Педагог (тьютор) таълим жараёнини ҳушёр ва синчковлик билан кузатиб жавобларни эшитиши ҳамда ҳар бир талабага баҳо қўйиб бориши лозим. Бу усул билимларни янада мустаҳкамроқ эгалланишига,

нутқ маданиятини ошишига, саволларни тўғри тузилишига, ўз фикрини баён этишга ўргатади. Энг муҳими эса, талабаларда мустақил билимларни эгаллаш, янгиликларни қидириш, мавзуга ижодий ёндашиш хусусиятлари ошади. Ўрганилаётган мавзу ҳар томонлама таҳлил этилади ва ҳаётий жараёнлар билан боғланади.

Мазкур методикани қўллаш жараёнида педагогдан талабаларни мақсадсари тўғри йўналтириш талаб этилади. Бунда тьютор-талабалар томонидан билдирилган эркин фикр ва мулоҳазаларни тўплаб, улар орқали маълум бир ечимга келинадиган энг самарали усул “Ақлий ҳужум” методидир. Ақлий ҳужум методининг ёзма ва оғзаки шакллари мавжуд. Оғзаки шаклида ўқитувчи томонидан берилган саволга талабаларнинг ҳар бири ўз фикрини оғзаки билдиради, ўз жавобларини аниқ ва қисқа тарзда баён этадилар. Ёзма шаклида эса берилган саволга талабалар ўз жавобларини қоғоз карточкаларга қисқа ва барчага кўринарли тарзда ёзадилар, жавоблар доскага (магнитлар ёрдамида) ёки «пинборд» доскасига (игналар ёрдамида) маҳкамланади. «Ақлий ҳужум» методининг ёзма шаклида жавобларни маълум белгилар бўйича гуруҳлаб чиқиш имконияти мавжуддир. Ушбу метод тўғри ва ижобий қўлланилганда шахсни эркин, ижодий ва ностандарт фикрлашга ўргатади.

“Ақлий ҳужум” методидан фойдаланилганда талабаларнинг барчасини жалб этиш имконияти бўлади, шу жумладан талабаларда мулоқот қилиш ва мунозара олиб бориш маданияти шаклланади. Талабалар ўз фикрини фақат оғзаки эмас, балки ёзма равишда баён этиш маҳорати, мантиқий ва тизимли фикр юритиш кўникмаси ривожланади. Билдирилган фикрлар баҳоланмаслиги талабаларда турли ғоялар шаклланишига олиб келади. Бу метод талабаларда ижодий тафаккурни ривожлантириш учун хизмат қилади.

“Ақлий ҳужум” иштирокчилари олдига қўйилган муаммо бўйича ҳар қандай мулоҳаза ва таклифларни билдиришлари мумкин. Айтилган фикрлар ёзиб борилди ва уларнинг муаллифлари ўз фикрларини қайтадан хотирасида тиклаш имкониятига эга бўлди. Метод самараси фикрлар хилма-хиллиги билан тавсифланади ва ҳужум давомида улар танқид қилинмайди, қайтадан ифодаланмайди. Ақлий ҳужум тугагач, муҳимлик жиҳатига кўра энг яхши таклифлар генерацияланади ва муаммони ечиш учун зарурлари танланади.

«Ақлий ҳужум» методи ўқитувчи томонидан қўйилган мақсадга қараб амалга оширилади:

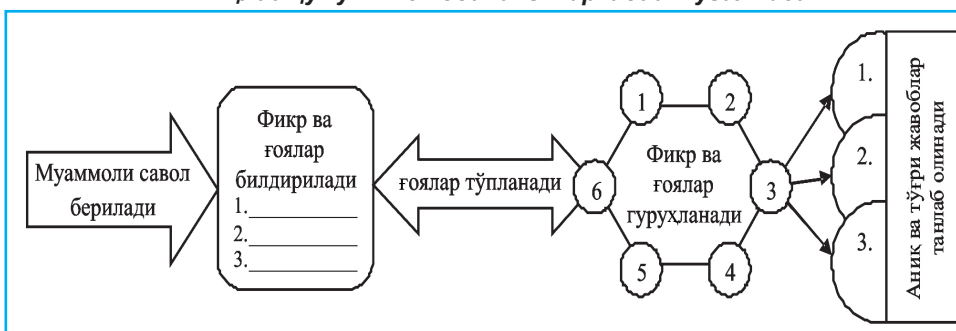
1. Талабаларнинг бошланғич билимларини аниқлаш мақсад қилиб қўйилганда, бу метод дарснинг мавзуга кириш қисмида амалга оширилади.

2. Мавзуни такрорлаш ёки бир мавзунини кейинги мавзу билан боғлаш мақсад қилиб қўйилганда - янги мавзуга ўтиш қисмида амалга оширилади.

3. Ўтилган мавзуни мустаҳкамлаш мақсад қилиб қўйилганда – мавзудан сўнг, дарснинг мустаҳкамлаш қисмида амалга оширилади.

«Ақлий ҳужум» методи қўлланилганда қуйидаги босқичлар, узвий боғланган ҳолда – кетма-кетликда амалга оширилади. Яъни,

«Ақлий ҳужум» методининг таркибий тузилмаси

1. Талабаларга савол ташланади ва уларга шу савол бўйича ўз жавобларини (фикр, мулоҳаза) билдиришлари сўралади;

2. Талабалар савол бўйича ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришади;

3. Талабаларнинг фикр-ғоялари (аудио ва видео кўрнишида ёзиб олиш, рангли қоғозларга ёки доскага) тўпланади;

4. Фикр-ғоялар маълум белгилар бўйича гуруҳланади;

5. Юқорида қўйилган саволга аниқ ва тўғри жавоб танлаб олинади.

Машғулотлар давомида талабалар билан ишлашда ўзига хос қулайлик ва авфзалликларга эга. Жумладан, “Ақлий ҳужум” методини қўллаш жараёнида натижалар баҳоланмаслиги талабаларнинг турли фикр-ғояларни эркин баён этишига олиб келади ҳамда талабаларнинг барчаси иштирок этади. Шунингдек, талабаларнинг фикр ва ғоялар визуаллаштирилиб, бошланғич билимларини текшириб кўриш имконияти мавжуд бўлади ва талабаларда мавзуга бўлган қизиқишларни шакллантириш уйғотиш мумкин. “Ақлий ҳужум” методини қўллашнинг авфзалликлари билан бирга камчиликлари ҳам мавжуд. Чунки, ўқитувчи томонидан саволни тўғри қўйилмаслик ҳолати, баҳолаш меъзонларининг йўқлиги ва талабалар фикрини юқори даражада эшитиш қобилиятининг талаб этилиши ва бошқа сабаблар бўлиши мумкин.

Таълимни ташкил этишдаги кейинги усул олдинги методлар билан бирга яъни, бир-бирини тўлдирувчи сифатида умумий методологияни ташкил этади, ҳамда талабалар тушуниш, билим ва кўникмаларни ўзида шакллантиради. Айниқса инновацион технологияга оид дидактик ўйинларни ташкил этиш, ўқитиш самарадорлигини оширади. Педагогика фанида дидактик ўйинларни концепцияси ҳали тўлиқ ишлаб чиқилмаган, шунинг учун ҳам унга турли хил таърифлар берилади. Бу ҳол дидактик ўйинларни ишлаб чиқиш ва оммалаштириш ишини қийинлаштиради. Лекин шунга қарамасдан ҳозир ўқув жараёнида дидактик ўйинлардан фойдаланиш оммалашиб бормоқда ва уни бошқариш мураккаблашмоқда. Чунки бу метод ўзининг кўпгина ижобий томонларига эга ва бир вақтнинг ўзида бир неча иш бажарилади:

-эгалланган билимларни текшириш;

-янги билимларни эгаллаш ва амалиётда текшириб кўриш;

-касбий тайёргарлик (малака, кўникма ҳосил қилиш).

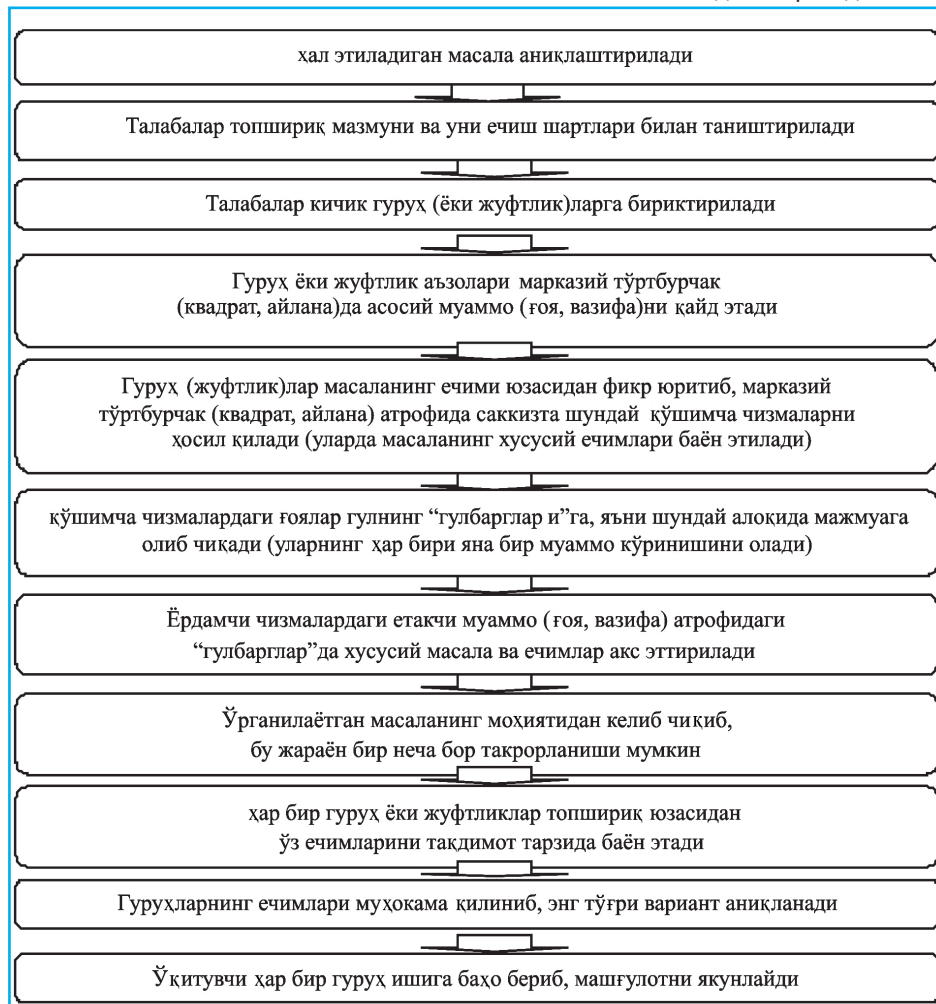
Инновацион технологияга оид дидактик ўйинлар ҳаётий воқеийликка энг яқин келувчи метод бўлиб ҳисобланади ва у кўпроқ амалий аҳамиятга эгадир. Дидактик ўйинларни олийгоҳларда ташкил этиш ва қўллашда қуйидаги психологик ва педагогик принципларга амал қилган ҳолда йўлга қўйиш лозим:

-ишлаб чиқаришдаги реал вазият моделини кўчириш ва ишлаб чиқариш динамикасини ҳисобга олиш;

-ишлаб чиқариш жараёнини ривожланиш, доимий ўзгариш характери эга эканлигини яхши биламиз. Ана шу ўзгарувчанлик ва динамик ривожланиши билармон ўйинларни ташкил этиш жараёнида албатта ҳисобга олин-

мо ва унинг мазмунини ёритишга имкон берадиган хусусий масалалар ҳал этилади.

Талабаларда ҳал этилаётган масала юзасидан манتيқий, изчил фикрлаш, ички моҳиятини таҳлил қилиш кўникмаларини шакллантирувчи технологияни қўллаш қуйидаги тартибда амалга оширилади [7]:

Педагог – ўқитувчиларнинг асосий вазифаси талабаларга ўтилатган мавзунини содда тушунарли қилиб, турли хил ўқитиш воситалари ва усуллари билан самарали фойдаланган ҳолда ўқитишни ташкил этиш талаб этилади. Юқорида оз бўлса-да ўз тажрибамизга таянган ҳолда амалга оширган ишларимизнинг методологик жиҳатларига қисқача тўхталиб ўтдик. “Минг мартаба ўқигандан кўра, бир марта кўрган яхши” – деган ақидага амал қилган ҳолда назарий методологияни амалий аҳамиятини қўлланган бир гуруҳ мисолида янада аниқроқ баён этамиз.

“Иқтисодиёт” таълим йўналиши 2 босқич 1 гуруҳида “Макроиктисодиёт” фанидан амалий машғулотларни олиб боришда, мавзунини талабаларга тушунтиришда олдин ўтилган мавзу талабалардан қисқа саволлар билан тушунчаларни қайдаражада ўзлаштирилганлиги баҳоланди (“Мусобақа-беллашув” методи). Бунда талабалар индивидуал баҳоланади. Дарс жараёнида 20 нафар талаба иштирок этди. Ўтилган мавзуга оид ўндан ортиқ саволлар берилиб, аниқ ва батафсил тушунтирган талабаларга +3 балл билан баҳоланди, асосий тушунчалар ва таянч сўзларни айтган талабаларга +2 балл, қис-

ми талаб этилади.

Касбий фаолиятни мазмунини ва шаклини ҳисобга олиш. Олий таълимнинг энг асосий вазифаларидан бири юқори малакали кадрларни етказишдир, шу вазифани бажариш учун ҳар бир педагог таълимни бошқаришда ихтисослик бўйича ўзига хос бўлган ишбилармон ўйинларни ишлаб чиқишимиз зарур.

Касб-хунар таълимида ўз касбига садоқатли бўлиш ва жамоа бўлиб ишлашда ўз касб-хунарига ҳурмат ва қизиқиш билан иш бажаришига ўргатиш. Бугунги талаба эртага ишчи жамоасига қўшилар экан, у жамоанинг бир қисми сифатида маълум бир функцияни бажаради, шу жамоанинг бошқа аъзолари билан биргаликда умумий ишни олиб боради. Шунинг учун жамоа бўлиб иш бажаришни ўрганиш қанчалик зарур бўлса, педагогик бошқарув сирларини ўрганиш ҳам янги касб –хунар эгаси учун жуда муҳим.

Мисол сифатида “Нилуфар гули” технологиясида дидактик муаммоларни ечишнинг самарали воситаларидан бўлиб, нилуфар гули кўринишига эга. Асос, унга бириккан тўққизта “гулбарг” (квадрат, тўртбурчак ёки айланалар) ларни ўз ичига оладиган бу метод ёрдамида асосий муам-

ман жавоб берган талабаларга +1 балл билан баҳоланди. Амалий машғулот давомида сустратнашган талабаларга -1 балл жарима, саволларга жавоб бермаган талабаларга -2 ва -3 балл жарималар берилди. Дарс бошлангишида барча талабалар фаол иштирок этиб балларга эга бўлишди, икки нафар талаба сустратнашгани учун -1 балл жарима билан мукофотланди ва “баҳолар савати”га барча талабаларнинг тўплаган баллари белгилаб қўйилди.

Янги мавзунини тушунтиришда анги ўзлаштирилмаган билимларга оид бир нечта саволлар билан талабаларга мурожаат этиб, уларнинг фиклари тингланди (“Ақлий ҳужум” методи). Талабаларга қуйидаги саволлар кетма-кетликда берилди.

Биринчи савол: Ялпи ички маҳсулот билан ЯМДни фарқи нимада?

Иккинчи савол: Ялпи ички маҳсулотни ҳисоблашнинг қандай усуллари биласиз?

Учинчи савол: Мамлакатимизда жорий йилда ишлаб чиқарилган ва жами кўрсатилган хизматлар ҳажми қанча?

Берилган саволларга талабалар “Иқтисодиёт назарияси” фанида ўқиб ўрганган билимларига таянган ҳолда умумий назарий жиҳатларини айтиб беришди. Лекин та-

